

ע"פ 2617/14 - עבד אללטיף חמאד נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 2617/14

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופט א' שהם

המערער: עבד אללטיף חמאד

נ ג ד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת,
מיום 19.3.2014, בת"פ 31941-11-12, שניתן על-ידי
כב' השופט ע' עיילבוני

תאריך הישיבה: כ"ג בתמוז התשע"ד (21.7.2014)

בשם המערער: עו"ד קאסם וגיה

בשם המשיבה: עו"ד ארז בן-ארויה
בשם שרות המבחן למבוגרים: גב' ברכה וייס

פסק-דין

עמוד 1

השופט א' שהם:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי (כב' השופט ע' עיילבוני), בת"פ 31941-11-12, מיום 19.3.2014, אשר בגדרו הושטו על המערער 12 חודשי מאסר לריצוי בפועל, בגין תקיפה וגרימת חבלה חמורה.

רקע

2. נגד המערער הוגש כתב אישום, לפיו המערער, ביחד עם אדם נוסף בשם עורסאן סאלח (להלן: עורסאן), תקפו את המתלונן ואת בני משפחתו, וגרמו להם חבלות חמורות. בכתב האישום המתוקן מסופר, כי ביום 11.11.2012, נסעו המערער ועורסאן ברכב, וכשהגיעו לכיכר פרץ בינם לבין המתלונן ויכוח, הנוגע למתן זכות קדימה. הוויכוח לווה בצפירות, קללות ותנועות ידיים, משני הצדדים. בעקבות כך, נסעו המערער ועורסאן אחרי המתלונן עד שהגיע ליעדו, לאחר מכן עזבו את המקום וחזרו אליו כעבור זמן קצר. כשהבחינו במתלונן, יצא המערער מן הרכב, כשבידו מוט ברזל. בשלב זה החל עימות מילולי, אשר התפתח לעימות פיזי, שבמהלכו היכה המערער את המתלונן בפניו וביתר חלקי גופו, באמצעות מוט הברזל. אביו של המתלונן ואחותו נחלצו לעזרתו, אך האחות הוכתה על-ידי המערער ועורסאן היכה את האב. לאחר מכן עזבו המערער ועורסאן את המקום. כתוצאה ממעשיהם של המערער ועורסאן, נגרמו לאחות שבר בבסיס יד ימין וחבלות נוספות; ואילו למתלונן נגרמו שריטה בלחי, שבר באחת משיניו, וכאבים בידו הימנית. המערער נחבל בראשו ונזקק בהמשך לטיפול רפואי.

פסק דינו של בית משפט קמא

3. במסגרת הליך גישור, שהתנהל בבית המשפט המחוזי, הוסכם על הצדדים כי המערער ועורסאן יודו בעובדות כתב אישום מתוקן, ובית המשפט יורה על קבלת תסקיר מטעם שירות המבחן. הוסכם, כי התסקיר יתייחס גם לשאלת ההרשעה, וכי הצדדים יטענו לעונש באופן חופשי. בהמשך הובהר, כי האפשרות להימנע מהרשעה איננה עומדת על הפרק, ובית המשפט הורה על קבלת חוות דעת מטעם הממונה על עבודות השירות, תוך הדגשה כי אין בכך משום הבעת דעה לגבי העונש שיוטל על המערער ועל עורסאן בסופו של יום. ביום 4.6.2013, הרשיע בית המשפט המחוזי את המערער, על יסוד הודאתו, בעבירות של חבלה חמורה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 333 בצירוף סעיף 335(א)(1) ו-335(א)(2) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); ותקיפה הגורמת חבלה של ממש בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 380 בצירוף סעיף 382(א) לחוק העונשין.

4. ביום 19.3.2014, נגזר דינו של המערער. במסגרת גזר הדין, עמד בית המשפט המחוזי על עיקרי תוכנו של תסקיר שירות מבחן שהוגש בעניינו, לפיו המערער לקח "אחריות חלקית" למעשיו. חרף זאת, המליץ שירות המבחן להימנע מהטלת עונש מאסר לריצוי בפועל על המערער, ולהעמידו בצו מבחן למשך 18 חודשים. בית המשפט הלך במתווה שנקבע בתיקון 113 לחוק העונשין, וקבע כי נוכח חומרת העבירה ונסיבותיה, ומידת אשמו של המערער, מתחם הענישה נע בין 10 ל-24 חודשי מאסר בפועל. בתוך כך, סקר בית המשפט גם את מדיניות הענישה המקובלת במקרים דומים. נקבע, כי ביצוע העבירה פגע פגיעה ניכרת בערך המוגן - זכותו של כל אדם לכבוד, לביטחון ולשלמות גופו. בית המשפט הדגיש, כי המערער ביצע את העבירה לאחר תכנון מוקדם, וכי הוא היה הדמות הדומיננטית באירוע האלים, גם אם ברקע הדברים עמד ויכוח הדדי על זכות קדימה בכיכר. אשר לתוצאות האירוע, צויין כי נגרמו למתלונן ולאחותו

חבלות חמורות, כאשר הנזק הפוטנציאלי מביצוע העבירות היה חמור בהרבה, וכן צויין, כי גם המערער נזקק לטיפול רפואי בעקבות האירוע. בית המשפט לא מצא טעם מצדיק לסטות ממתחם הענישה שנקבע על-ידו, לחומרה או לקולה.

בבחינת הנסיבות שאינן קשורות לביצוע העבירה, נתן בית המשפט את דעתו לכך שהמערער היה צעיר כבן 19 במועד ביצוע העבירה, וללא עבר פלילי. כמו כן, נשקלה לקולה ההתרשמות החיובית של שירות המבחן מן המערער, החרטה שהביע המערער על מעשיו, וקבלת האחריות החלקית. לצד זאת הובהר, כי לבית המשפט נתון שיקול דעת לסטות מהמלצתו של שירות המבחן. לאחר ששקל בית המשפט את מכלול השיקולים, הושתו על המערער 12 חודשי מאסר לריצוי בפועל, וכן 9 חודשי מאסר על תנאי, למשך שלוש שנים. לשלמות התמונה יצויין, כי רכיב המאסר בעונשו של עורסאן הועמד על 6 חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות.

הערעור וטענות הצדדים

5. בהודעת הערעור נטען, כי ההליכים אשר קדמו לגזר הדין, ובהם הליך הגישור והערותיו של בית משפט קמא, יצרו אצל המערער ציפייה כי לא יושת עליו מאסר לריצוי בפועל, ונפגעה מראית פני הצדק. המערער הבהיר, כי באת-כוח המדינה טענה, אמנם, לכל אורך הדרך, כי העונש הראוי הינו מאסר מאחורי סורג ובריח, אך בא-כוח המערער לא העלה בדעתו, כי זו תהיה התוצאה. על סמך זאת, וכן לנוכח נסיבותיו האישיות של המערער, נטען כי העונש שהושת עליו איננו מוצדק. לטענת המערער, מדובר בטעות חד פעמית שביצע, בהיותו צעיר, ושליחתו למאסר תפגע באופן קשה בו ובמשפחתו. לדבריו, בית משפט קמא לא נתן את המשקל הראוי לשיקולי השיקום בעניינו, אשר ראויים לגבור על שיקולי ההרתעה. המערער הוסיף וטען, כי בית משפט קמא לא נימק את סטייתו מהמלצת שירות המבחן לעניין העונש, וכי מאז שחרורו מהמעצר הוא עובד באופן סדיר בעבודת כפיים. בנוסף, נטען על-ידי המערער, כי הפער בין העונש שהושת עליו לבין עונשו של עורסאן, איננו מתיישב עם עקרון אחידות הענישה.

6. בדיון שנערך בפנינו, ביום 21.7.2014, הדגיש בא-כוחו של המערער, עו"ד קאסם וגיה, את שיקולי השיקום. עו"ד וגיה טען, כי בית משפט קמא אמנם "הלך לקראתו של המערער", אך היה מקום לתת משקל נוסף לשיקולי השיקום, נוכח גילו הצעיר של המערער, וכאשר אישיותו טרם הגיעה לכדי גיבוש. זאת, בעיקר כאשר עסקינן באירוע חד-פעמי. בנוסף, חזר בא-כוח המערער על טענתו לעניין הציפייה להקלה בעונש. לדבריו, נוצרה אצלו ציפייה, כי לא יושת על המערער עונש מאסר מאחורי סורג ובריח. זאת, בעקבות הליך הגישור שבמסגרתו הודה המערער במיחוס לו, ועל סמך הפנייתו לקבלת חוות דעת מטעם הממונה על עבודות השירות. טענה נוספת, עליה חזר עו"ד וגיה, נוגעת לעקרון אחידות הענישה, ולפער בין העונש שהושת על המערער לעונשו של עורסאן. לדבריו, יש, אמנם, הבדל בין חומרת מעשיהם של השניים, אך הוא איננו מצדיק את פערי הענישה.

7. מטעם שירות המבחן, הופיעה הגב' ברכה וייס, ומסרה כי נכון להיום לא נמצאה אצל המערער מוכנות לקחת חלק בהליך טיפולי, ואף לא קיימת הבנה מצידו בדבר הצורך בהליך מעין זה.

8. בא-כוח המשיבה, עו"ד ארז בן-ארויה, טען כי העונש שהושת על המערער הוא עונש קל, גם בהשוואה לענישה שנקבעה במקרים דומים. אשר לטענת ה"ציפייה" לעונש קל יותר, ציין עו"ד בן-ארויה, כי אין הכרח שהשופט המגשר הוא שישמע את הטענות לעונש, כך שלא היה מקום להסתמך על דברים שנאמרו, אם בכלל נאמרו כאלה,

עמוד 3

בהליך הגישור, לעניין העונש. הובהר, כי לאורך כל הדרך טענה המשיבה לעונש של מאסר בפועל. לצד זאת, הסכים בא-כוח המשיבה לניכוי ימי המעצר מתוך תקופת המאסר שנגזרה על המערער.

דין והכרעה

9. לאחר עיון בכתב הערעור ושמיעת טענות הצדדים, הגענו לכלל מסקנה כי דין הערעור להידחות.

כידוע, ערכאת הערעור נוטה שלא להתערב במידת העונש שנגזר על-ידי הערכאה הדיונית, אלא אם מדובר במקרים בהם העונש מבטא סטייה קיצונית ממדיניות הענישה הראויה, או כאשר נפל בגזר הדין פגם מהותי, המצדיק התערבות (ע"פ 3571/13 פלוני נ' מדינת ישראל (21.7.2014); ע"פ 1290/14 ג'בארין נ' מדינת ישראל (13.7.2014); ע"פ 5953/13 מדינת ישראל נ' דוידי (6.7.2014)).

העונש שנגזר על המערער, מבטא כראוי את החומרה הגלומה במעשיו, שעה שהוא תקף באלימות את המתלונן ואחותו וגרם להם חבלות חמורות. בהשוואה למקרים דומים, אין מדובר בעונש שהוא מן החמורים, וברי כי הוא אינו סוטה לחומרה ממדיניות הענישה הראויה בנסיבות דומות (ראו והשוו: ע"פ 941/13 פרץ נ' מדינת ישראל (26.11.2013); ע"פ 4061/12 בדארנה נ' מדינת ישראל (4.9.2012); ע"פ 5576/10 פלוני נ' מדינת ישראל (14.4.2011) (להלן: עניין פלוני); ע"פ 2369/10 כוכבי נ' מדינת ישראל (20.5.2010)).

10. ענייננו במקרה שבו ויכוח סתמי ומיותר, בין עוברי דרך, התפתח לכדי אירוע אלים וחמור. המערער, מלווה בעורסאן, הגיע למקום בו היה המתלונן, והיכה אותו במוט ברזל. גם ניסיונם של בני משפחת המתלונן להגן עליו מפני התוקפים, לא הועילו, וכאשר אחותו ניסתה להגן עליו בגופה, היא ספגה מכות נמרצות אשר גרמו, בין היתר, לשבר בידה הימנית. אלימות מעין זו עלולה להיות הרת אסון. היא פוגעת בערכי הליבה אשר עליהם אמור להגן המשפט הפלילי והענישה בגין מעשים מעין אלה צריכה להלום את חומרתם היתרה, ואת הצורך לשרשם מן היסוד. יפים, בהקשר זה, דבריו של חברי, השופט ס' ג'ובראן, בעניין פלוני:

"האלימות מכרסמת ביסודות חברתנו, ועלינו להשיב מלחמה כנגד אלו הנוטלים חרות לפעול באלימות כלפי הזולת. במסגרת מלחמה זו שומה על בתי המשפט להכביד את הענישה על עבריינים אלו. מצווים אנו ליתן ידנו למלחמה העיקשת בתופעת הבריונות שפשטה בארצנו, וידע כל מי שנוטל לעצמו את החרות לנהוג באלימות, כי הוא עלול לשלם על כך בחרותו." (שם, בפסקה 3)

11. בא-כוחו של המערער התמקד במבט הצופה פני עתיד, והדגיש כי מדובר בעבירות שבוצעו באירוע בודד וחד-פעמי, שעה שמדובר באדם צעיר, אשר מאז אותו אירוע לא הסתבך בפלילים. לפיכך, נטען, יש לבכר את שיקולי השיקום על פני שיקולי ההרתעה, ולהקל בעונשו של המערער. ואולם, משוכה גבוהה, בדמות תסקיר שירות המבחן, מקשה עלינו לקבל טענה זו. בתסקיר העדכני המונח לפנינו נאמר, בין היתר, כי "ללא מעורבות טיפולית לא ניתן לשלול הישנות התנהגות מפרת חוק בעתיד", אלא שהמערער איננו מעוניין להיעזר בהליך טיפולי, כפי שגם הובהר על-ידי נציגת שירות המבחן במהלך הדיון בערעור. עוד נאמר בתסקיר, כי המערער לוקח "אחריות מסויימת" על מעשיו, והוא נוטה לייחס אחריות לגורמים חיצוניים. יחד עם זאת, בית משפט קמא לא התעלם משיקולים שונים לקולה, ונתן משקל לגילו

הצעיר של המערער ולהעדר עבר פלילי הנזקף לחובתו. משכך הם פני הדברים, אין בידינו לקבל את טענותיו של המערער לעניין זה, ולא ראינו ליתן משקל נוסף להיבט השיקומי.

12. אשר לציפייתו של המערער, כי בית המשפט יימנע מלהטיל עליו עונש מאסר לריצוי בפועל, אנו סבורים כי מדובר בציפייה שהתבססה על תקווה בלבד, ואין מדובר בציפייה היוצרת טענת הסתמכות. אין מחלוקת על כך שעמדת התביעה, לאורך כל הדרך, היתה כי יש להשית על המערער עונש מאסר לריצוי בפועל, ואין בידינו לקבל את טענתו של המערער, לפיה "היה צפוי וברור כי בית משפט קמא לא יורה על מאסר מאחורי סורג ובריח". כך הם פני הדברים גם בנוגע לסטייה מהמלצת שירות המבחן. בית משפט זה חזר והדגיש פעמים רבות, כי חרף מעמדו של שירות המבחן, ותרומתו החשובה להליך השיפוטי, המלצתו מבטאת פן אחד מתוך שיקולי הענישה שבית המשפט מחוייב לשקול. המלצת שירות המבחן, כשמה כן היא, ואין בכוחה של אותה המלצה לבסס טענת הסתמכות מצד המערער, כי בית המשפט יאמץ, בהכרח, את ההמלצה (ראו למשל, ע"פ 8659/13 אלמליח נ' מדינת ישראל, בפסקה 16 (14.5.2014)). עוד ראוי לציין, כי באי כוח הצדדים הסכימו, בטרם הוגש התסקיר, כי ממצאיו ומסקנותיו לא יחייבו אותם לצורך טיעוניהם לעונש. בדומה לכך, גם בעת שהופנה המערער אל הממונה על עבודות השירות, הסכימו באי-כוח הצדדים שאין בכך משום הבעת דעה מחייבת לגבי העונש שיטענו לו, וגם בית המשפט הדגיש, כי הדבר איננו מלמד על תוצאתו הצפויה של ההליך.

13. בא-כוח המערער טען, כי יש להקל בעונש מכוח עקרון אחידות הענישה, שכן עורסאן היה שותף לביצוע העבירות שיוחסו למרשו והושתו עליו רק 6 חודשי מאסר, בדרך של עבודות שירות. גם טענה זו אין בידינו לקבל, בשם לב לפער המשמעותי בחומרת המעשים המיוחסים לשניים. עורסאן ניסה לזרוק אבן על המתלונן, ותקף את אביו של המתלונן, כאשר לא ברור אם נגרם לו נזק. ואילו חלקו של המערער בתקיפה האכזרית ובגרימת החבלות היה משמעותי באופן ניכר מחלקו של עורסאן, ומכאן גם הבדלי הענישה, אשר אינם מצדיקים כל התערבות.

14. לסיכום, בית משפט קמא נתן דעתו למכלול שיקולי הענישה, הן לקולה והן לחומרה, והעונש שהושת על המערער מבטא באופן הולם את חומרת העבירה, בשם לב למאפייניה ולתוצאותיה, ולנסיבות האישיות והמשפחתיות של המערער. לצד זאת, ראינו לקבל את הערעור, ככל שהדבר נוגע לניכוי הימים בהם היה המערער נתון במעצר, מתוך תקופת המאסר שנגזרה עליו. בהסכמת המשיבה, אנו מורים כי 22 ימי המעצר ינוכו מתקופת המאסר שנגזרה על המערער. בכפוף לכך, הערעור נדחה בזאת.

15. נוכח התוצאה אליה הגענו, עיכוב הביצוע עליו הורה השופט נ' הנדל בהחלטה מיום 22.4.2014, מתבטל בזאת. המערער יתייצב לריצוי עונשו ביום 25.8.2014, עד לשעה 10:00, בימ"ר קישון או על פי החלטת שירות בתי הסוהר, כשברשותו תעודת זהות או דרכון ועותק מהחלטה זו. על המערער לתאם את הכניסה למאסר, עם ענף אבחון ומיון של שירות בתי הסוהר, בטלפונים: 08-9787377 או 08-9787336.

ניתן היום, כ"ט בתמוז התשע"ד (27.7.2014).
